

1. ZÁKLADNÍ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE PŘEZKOUMÁVANÉHO PRÁVNÍHO PŘEDPISU

- Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony¹ (dále jen „zákon“)
- Ministerstvo spravedlnosti
- čj. OVA: 352/18²
- sněmovní tisk 207, 8. volební období PSP ČR (2017–2021)³
- účinnost: 1. ledna 2021 (část osmá 1. července 2021)
- vládní návrh zákona převážně národní povahy, v některých případech zpřesňující ustanovení transponující unijní směrnice

2. VAZBA NA DALŠÍ DOKUMENTY A REGULACI

Zákon nebyl navázán na konkrétní strategické nebo koncepční materiály vlády. Byl připraven v návaznosti na identifikaci konkrétních aplikačních problémů po nabytí účinnosti zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obchodních korporacích“ nebo „ZOK“). Tyto aplikační problémy byly vymezeny v rámci konzultací se zástupci z řad akademiků, advokátů, soudců a další odborné veřejnosti.

Zákon je součástí širokého soukromoprávního rámce, přičemž je potřeba zmínit alespoň dva základní právní předpisy.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“), upravuje základní pravidla o právnických osobách a právním jednání. Vůči zákonu o obchodních korporacích plní funkci obecné, subsidiárně použitelné úpravy.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěrenských fondů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o veřejných rejstřících“ nebo „ZVR“), tvoří procesní a evidenční rámec pro praktické fungování institutů upravených v zákoně o obchodních korporacích. Upravuje zejména zápisy právnických osob do veřejného rejstříku a okruh zapisovaných údajů, postup soudů a notářů při zápisu údajů do veřejných rejstřiků, fungování sbírky listin, zveřejňování údajů a principy materiální a formální publicity.

3. PŘEHLED ZMĚN VŮČI SCHVÁLENÉ ZZ RIA / OPROTI STAVU HODNOCENÉMU V ZZ RIA

A. změny regulace

- **změny v dalším legislativním procesu:** V průběhu legislativního procesu nedošlo k zásadní změně základního směřování navrženého zákona, nicméně bylo přijato větší množství pozměňovacích návrhů. Velká část navrhovaných změn, zejména v rámci obecné úpravy zákona o obchodních korporacích nebo v úpravě osobních společností,

¹ <https://www.e-sbirka.cz/sb/2020/33/2021-07-01>.

² <https://odok.gov.cz/portal/veklep/material/ALBSAW9B84DM/>.

³ <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=207>.

byla motivována snahou zákon zkrátit, tedy redukovat počet novelizačních bodů, a to zvláště v případě těch ustanovení, která měla za cíl text spíše dílčím způsobem zpřesnit nebo potvrdit stav již dovozený judikaturou.

Ve vztahu k tématům analyzovaným v ZZ RIA je potřeba zejména upozornit na následující: upuštění od úpravy k vyjasnění smlouvy o vypořádání újmy podle § 53 odst. 3 ZOK, upuštění od některých úprav materie osobních společností (vyjasnění obchodního vedení, změn společenské smlouvy apod.), upuštění od úpravy převodu obchodního podílu ve veřejné obchodní společnosti, upuštění od vypuštění úpravy komanditní sumy, ponechání možnosti pouze jednočlenné správní rady v akciové společnosti. Část původně předpokládaných dopadů zákona mohla být spojena se změnami, od nichž bylo upuštěno, a nemohla se tak projevit.

Také je třeba upozornit na vyčlenění velké části změn úpravy družstev ze zákona do zákona č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zachovány byly zejména změny týkající se podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, zálohy na podíl na zisku, pravidel pro členy volených orgánů, střetu zájmů, smlouvy o výkonu funkce, zprávy o vztazích, jakož i rozsáhlé změny v úpravě společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti a dílčím způsobem i v rámci úpravy družstev. Totéž platí pro změny zákona o veřejných rejstřících, zejména ve vztahu k propojení skrze systém propojení obchodních rejstříků (BRIS) a postihu neaktivních korporací.

- **následné novely:** Zákon nebyl novelizován.

B. změny související regulace

- **změny souvisejících právních předpisů:** Po přijetí zákona byly přijaty dvě novely zákona o obchodních korporacích, které však se zákonem přímo nesouvisí, neboť sledovaly jiné cíle regulace.

Zákon č. 416/2022 Sb. reagoval na využívání digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností a ve fungování veřejných rejstříků; jeho význam spočíval mimo jiné v dalším propojení korporační a rejstříkové úpravy a v úpravách souvisejících se způsobilostí členů volených orgánů a evidenčními mechanismy.

Zákon č. 162/2024 Sb. novelizoval zákon o obchodních korporacích dílčím způsobem, jednalo se zejména o novelizaci zákona upravujícího přeměny obchodních korporací.

C. kontextové změny

Od přijetí zákona nedošlo k žádným ekonomickým, sociálním, demografickým, technologickým či politickým změnám, které by měly dopad do hodnocení účinnosti zákona.

4. CÍLE

- **původní cíle**

Zpráva hodnocení dopadů regulace (dále jen „RIA“) k zákonu identifikovala řadu nedostatků právní úpravy obchodních korporací, které představovaly překážku právní jistotě, transparentnosti, efektivitě i plnému souladu s evropským právem. Z těchto nedostatků byly odvozeny hlavní cíle regulace, které měly být prostřednictvím zákona naplněny.

1. Odstranění nepřesností a nejednoznačností zákonného textu, zvýšení právní jistoty (cíl 1)

Tyto cíle se týkaly například nejasností ohledně úpravy podílu v obchodní korporaci, vypořádací smlouvy při způsobení újmy podle § 53 odst. 3 ZOK, úpravy osobních společností, akcií s právem jmenovat členy dozorčí rady, vyloučení člena družstva nebo prekluze práv. Cílem legislativního zásahu bylo nejen technicky zpřesnit terminologii, ale také posílit předvídatelnost práva. Transparentní a jednoznačný text zákona měl přispět k redukci sporů a k vyšší stabilitě právních vztahů.

2. Snížení nadměrné regulatorní zátěže (cíl 2)

RIA upozornila, že zákon o obchodních korporacích v řadě oblastí ukládá povinnosti, jejichž administrativní náklady neodpovídají riziku, které mají snižovat. Nadbytečnou regulatorní zátěž způsobovala např. povinnost splácet vklady na zvláštní účet i u minimálních vkladů, rigidní nastavení zákazu konkurence, povinnost uveřejňovat některé dokumenty široké veřejnosti nebo nepružný mechanismus rozhodování per rollam. Tyto povinnosti zatěžovaly především malé a střední podniky.

3. Zvýšení transparentnosti organizačních struktur kapitálových společností a družstev (cíl 3)

RIA identifikovala problém s netransparentností řídicích struktur kapitálových společností v případech tzv. řetězení právnických osob ve volených orgánech, kdy nebylo reálně možné zjistit, kdo je konkrétní fyzickou osobou odpovědnou za výkon funkce. To vyvolávalo obavy z nízké vymahatelnosti odpovědnosti, snižovalo důvěru v korporátní sektor a zvyšoval riziko zneužívání právnických osob k obcházení povinností. Zákon si stanovil za cíl zajistit, aby za každou právnickou osobou jednající ve voleném orgánu jiné právnické osoby byla dohledatelná konkrétní fyzická osoba.

4. Vytvoření funkční, jasné a přehledné úpravy monistického systému (cíl 4)

Původní úprava monistického systému řízení akciové společnosti kombinovala prvky monistického a dualistického modelu, protože vedle správní rady existoval také statutární ředitel. Uvedené vedlo k nejasné dělbě kompetencí mezi statutárním ředitelem a správní radou. Cílem proto bylo vytvořit jasný a srozumitelný monistický systém řízení akciové společnosti.

5. Naplnění smyslu a účelu některých ustanovení a zvýšení právní jistoty (cíl 5)

Některá ustanovení zákona o obchodních korporacích v dřívějším nastavení neplnila svou zamýšlenou funkci. Jednalo se zejména o některé aspekty úpravy osobních společností, jako např. komanditní suma, úprava druhů podílů ve společnosti s ručením omezeným, úprava protestu akcionáře v akciové společnosti nebo ručení členů volených orgánů při úpadku obchodní korporace. Cílem bylo tato ustanovení upravit tak, aby jednotlivé instituty plnily svůj zamýšlený účel, a tím snižovaly riziko soudních sporů a zvyšovaly právní jistotu.

6. Propojení obchodního rejstříku s evropskými rejstříky (BRIS) (cíl 6)

Cílem bylo zajistit interoperabilitu českých veřejných rejstříků s dalšími rejstříky členských států navazující na evropské standardy v zájmu sdílení definovaného souboru dat o kapitálových společnostech. Bez propojení by nebylo možné efektivně sdílet údaje o kapitálových společnostech, jejich přeshraničních přeměnách nebo pobočkách

společností, což by vedlo nejen k rozporu s požadavky unijního práva, ale také k větší chybovosti, duplicitám a vyšším administrativním nákladům.

7. Zajištění efektivního postihu tzv. neaktivních obchodních korporací (cíl 7)

Jedním z nejzávažnějších problémů identifikovaných v RIA bylo neefektivní vynucování povinnosti zakládat účetní závěrky obchodních korporací do sbírky listin a celková existence tzv. neaktivních společností – subjektů, které přestaly vykonávat činnost, neplní zákonné povinnosti, a přitom zůstávaly zapsány v obchodním rejstříku. Tyto společnosti mohly sloužit jako nástroje pro podvodné jednání. Cílem zákona bylo vytvořit účinný, jednoduchý a soudně aplikovatelný mechanismus, jak zabránit existenci těchto neaktivních společností.

8. Správná a úplná transpozice evropských směrnic (cíl 8)

RIA identifikovala nedostatky v transpozici některých evropských směrnic, zejména směrnice (EU)2017/1132 a směrnice 2007/36/ES. Tyto nedostatky byly částečně technické, částečně právní a vystavovaly Českou republiku riziku řízení pro porušení povinnosti podle čl. 258 SFEU. Nedostatky se týkaly některých aspektů upisování akcií při zvyšování základního kapitálu v akciové společnosti, požadavku na zakladatelské právní jednání ve formě notářského zápisu nebo nedostatků v úpravě zařazování bodů akcionářem na pořad jednání valné hromady. Cílem zákona bylo uvést české právo do plného souladu s evropskými požadavky.

9. Posílení ochrany práv společníků, zejména menšinových, a ochrany třetích osob (cíl 9)

Byly identifikovány mezery v dřívější ochraně práv společníků a věřitelů. Šlo například o omezené možnosti dovolání se neplatnosti rozhodnutí nejvyššího orgánu u osobních společností, nedostatečné procesní nástroje menšinových společníků v rámci přezkumu zprávy o vztazích nebo například chybějící předkupní právo společníků ve společnosti s ručením omezeným. Tyto nedostatky mohly vést k nespravedlivým zásahům do práv společníků i třetích osob.

10. Odstranění legislativně-technických a terminologických chyb (cíl 10)

RIA identifikovala množství legislativně-technických nedostatků, mezi něž patřily chybné odkazy, terminologické nesrovnalosti, gramatické chyby, duplicitní ustanovení nebo pasáže, které neodpovídaly terminologii občanského zákoníku. Tyto chyby komplikovaly výklad zákona a byly zdrojem zbytečných interpretačních sporů. Cílem zákona bylo tyto nedostatky odstranit.

• naplnění cílů

Celkově lze mít za to, že všech 10 cílů bylo dosaženo. Cíle byly formulovány obecněji, aby pojaly větší množství konkrétních navrhovaných změn zejména zákona o obchodních korporacích nebo zákona o veřejných rejstřících. Ačkoli tedy některé vládou navrhované změny nebyly v Parlamentu ČR podpořeny, cíle byly záměrně formulovány ve vyšší míře obecnosti tak, aby zahrnovaly širší okruh identifikovaných problémů a navrhovaných opatření; jejich naplnění proto nebylo vázáno na vyřešení každého jednotlivého dílčího nedostatku.

Přezkoumávaná právní úprava má převážně soukromoprávní povahu, která ovlivňuje způsob, jakým se její dopady projevují a jak mají být hodnoceny. Tyto dopady se neodrážejí primárně v měřitelných makroekonomických ukazatelích či v přímých administrativních nákladech, ale zejména v kvalitě právního prostředí, míře právní jistoty a předvídatelnosti, rozsahu autonomie vůle a v praktické použitelnosti a flexibilitě právních institutů. Účinnost

regulace se proto projevuje spíše nepřímo a postupně, například stabilizací výkladové praxe, snížením interpretační nejistoty nebo zlepšením fungování vnitřních poměrů obchodních korporací. Tato povaha dopadů omezuje vypovídací hodnotu čistě kvantitativních indikátorů a vyžaduje způsob hodnocení založený převážně na kvalitativní analýze. Z tohoto metodického východiska vychází i hodnocení naplnění vytyčených cílů, které se opírá zejména o judikaturu, odbornou literaturu a aplikační praxi jako odpovídající indikátory účinnosti soukromoprávní regulace. Celkově tak lze vyhodnotit, že se podařilo:

1. odstranit velké množství nepřesností a nejednoznačností zákonného textu a v důsledku tak zvýšit právní jistotu (cíl 1),
2. snížit nadměrnou regulatorní zátěž racionalizací vybraných institutů obchodního práva (cíl 2),
3. zvýšit transparentnost organizačních struktur kapitálových společností a družstev v důsledku dohledatelnosti konkrétní fyzické osoby, která jedná za právnickou osobu-člena voleného orgánu jiné právnické osoby (cíl 3),
4. změnit úpravu monistického systému akciové společnosti tak, aby byla funkční, jasná a přehledná, zejména v důsledku zrušení orgánu statutárního ředitele a rozpracování působnosti správní rady namísto prostého odkazu (cíl 4)
5. zvýšit právní jistotu tak, aby smysl a účel některých ustanovení byly v důsledku legislativní změny naplněny (cíl 5),
6. obchodní rejstřík propojit s evropskými rejstříky prostřednictvím systému BRIS (cíl 6),
7. umožnit postihování tzv. neaktivních obchodních korporací skrze novou právní úpravu zrušení bez likvidace za současného rozumného nastavení podmínek pro takový postup (cíl 7),
8. zpřesnit transpozici evropských směrnic tak, aby bylo sníženo riziko postihu ze strany Evropské komise (cíl 8),
9. posílit ochranu práv společníků, zejména menšinových, a třetích osob vybranými legislativními změnami (cíl 9), a
10. odstranit četné legislativně-technické a terminologické chyby (cíl 10).

• **konkrétní odůvodnění případného nenaplnění cílů**

Jak již bylo uvedeno výše, některé původně navrhované dílčí změny nebyly v průběhu projednávání zákona v Parlamentu ČR přijaty. Tyto změny představovaly jednotlivé nástroje či příklady možných řešení, nikoli cíle regulace jako takové, které byly formulovány na obecnější úrovni a zahrnovaly širší okruh identifikovaných problémů. Skutečnost, že část navržených opatření nebyla do konečného znění zákona převzata, proto sama o sobě nebrání konstatování, že sledovaných cílů bylo dosaženo, neboť jejich naplnění nebylo podmíněno realizací všech jednotlivých návrhů. Je však třeba zdůraznit, že i přes to, že splnění cílů je možné konstatovat, nepřijetím navržené úpravy v celé šíři zůstaly některé dílčí aspekty nedořešeny. V rámci přezkumu zároveň nebyly identifikovány jiné faktory, které by negativně ovlivnily dosažení vytyčených cílů právní úpravy. Změny četných pravidel v rámci úpravy družstev byly přesunuty do zákona č. 163/2020 Sb. V případě těchto změn se tak podařilo dosáhnout zamýšlených změn, akorát na základě jiného legislativního nosiče.

• **relevance cílů pro budoucnost**

Vzhledem k širší formulovaným cílům lze mít za to, že téměř ve všech případech lze i nadále usilovat o další zlepšení. Většina cílů má systémový charakter a jejich platnost tak není časově omezená na jediný legislativní cyklus, ale má dlouhodobé trvání. Vytyčené cíle lze

rozdělit do tří kategorií na ty, které by měly být dále posilovány, ty, které mají být udržovány alespoň v dosaženém stavu, a jednorázové cíle, jichž bylo dosaženo, u kterých by měly být vyhodnoceny dopady do praxe a sledován další společenský vývoj.

1. Cíle usilující o transparentnost obchodních korporací, jasnost a srozumitelnost právní úpravy, posilování právní jistoty či snižování administrativní zátěže (zejména tedy cíle 1 až 3, 5 a 10) jsou stále aktuální a je možné pokračovat v identifikaci problematických momentů a jejich napravování v zájmu lepšího dosahování cílů. Základní soukromoprávní předpisy, kterým je třeba zákon o obchodních korporacích, musí být průběžně „udržovány“, tj. novelizovány z důvodů důležitých pro praxi, přestože každý další novelizační zásah může generovat nové interpretační otázky. Obdobně je i nadále potřeba sledovat strukturální otázky nastavení administrativních povinností vůči podnikatelskému prostředí, protože regulační zátěž se může v důsledku nových právních povinností, technologického vývoje či akumulační povahy regulace jako takové proměňovat.
2. V případě zajištění funkčního napojení na systém propojení obchodních rejstříků (systém BRIS) a souladnost české právní úpravy s unijními směrnici (tedy cíle 6 a 8) je potřeba spíše usilovat o pokračování v naplňování identifikovaných cílů, tedy naopak zabránit přijímání právní úpravy, která by jejich naplňování narušovala.
3. Funkční nastavení monistického systému, úprava neaktivních společností a ochrana práv společníků a třetích osob (cíle 4, 7 a 9) byly cíli spíše jednorázového charakteru, u kterých lze mít za to, že jich bylo přijetím zákona dosaženo alespoň v rozsahu identifikovaném v RIA. Potenciální budoucí změny v oblasti evropské úpravy řízení společností (*corporate governance*) a většího důrazu na odpovědnost a kontrolu nebo v oblasti digitalizace veřejné správy mohou však mít na vytýčené cíle vliv, proto je potřeba je nadále sledovat a případně vyhodnotit potřebu budoucí legislativní změny.

Celkově lze uzavřít, že všechny původní cíle zůstávají v zásadě aktuální. Nejde o cíle jednorázové, ale o dlouhodobé úkoly související s kvalitou právního prostředí, jehož stabilita a funkčnost jsou nezbytné pro předvídatelné podnikání, ochranu společníků i třetích osob a veřejného pořádku. Legislativa upravující obchodní korporace se pohybuje v dynamickém prostoru, kde proměny ekonomiky i unijního práva trvale generují nové výzvy. Právě proto lze konstatovat, že relevance těchto cílů nejen přetrvává, ale v některých případech se ještě posílila.

5. DOPADY

A. Náklady a přínosy

• způsob hodnocení dopadů

RIA předpokládala několik konkrétních indikátorů, na nichž bude přezkum účinnosti postaven. Vzhledem k následným změnám při projednávání v Parlamentu ČR zůstává z navržených indikátorů relevantní zejména počet zrušených obchodních korporací podle § 105a ZVR (ke konkrétním datům viz níže vyhodnocení splnění cíle 7) a počet rozhodnutí o diskvalifikaci člena statutárního orgánu a o uložení povinnosti k doplnění majetkové podstaty (tato rozhodnutí nejsou centrálně evidována a nelze tak reálně jejich počet zjistit jinak než ručním procházením sbírky listin obchodního rejstříku, což není reálně možné).

Z tohoto důvodu bylo vyhodnocení dopadů provedeno jako komplexní hodnocení naplnění cílů regulace. V případě absence dostupných a vypovídajících kvantitativních údajů (jako například u postihu neaktivních obchodních korporací podle § 105a ZVR) bylo nutné vycházet z povahy soukromoprávní regulace a opřít hodnocení o širší soubor kvalitativních i smíšených indikátorů, zejména o analýzu judikatury, odborné literatury, aplikační praxe a systémových dopadů zákona na fungování korporačního práva.

Kvalitativní analýza soudních rozhodnutí je jedním z klíčových zdrojů pro hodnocení dopadů zákona. V oblasti soukromého práva se totiž dopady právní úpravy často neprojevují v počtu sporů, ale v tom, zda soudy dokážou právní úpravu aplikovat předvídatelně, systematicky a bez potřeby nahrazovat nejasný zákonný text rozsáhlou dotvářející interpretací.

Významným indikátorem dopadů je také odborná literatura, zejména literatura komentářová. Zachycuje nejen odbornou reflexi právní úpravy, ale slouží jako praktický nástroj pro každodenní aplikaci práva. Komentářová literatura systematizuje výklad zákonných ustanovení, identifikuje aplikační problémy, upozorňuje na rozpory, navrhuje řešení a často jako první zachycuje, zda zákon skutečně odstranil dřívější nejasnosti, nebo naopak vytvořil nové výkladové otázky.

- **vyhodnocení reálných přínosů – obecně**

Pozitivní dopady zákona se nejvýrazněji projevily u obchodních korporací, zejména kapitálových společností, kterým zákon v řadě oblastí přinesl vyšší míru právní jistoty, přehlednější pravidla a v některých dílčích otázkách i snížení administrativní a transakční zátěže. Tyto přínosy se týkaly zejména zpřesnění úpravy vnitřních poměrů společnosti, zrušení povinnosti zřizovat zvláštní účet při splácení nízkých vkladů v procesu zakládání společnosti s ručením omezeným, rozdělování zisku a jiných vlastních zdrojů, postavení členů volených orgánů, zjednodušení některých postupů nebo třeba vyjasnění monistického systému akciové společnosti. Významné pozitivní dopady lze identifikovat rovněž u společníků, zejména menšinových, a dále u třetích osob a věřitelů. Zákon posílil informační a procesní ochranu společníků. Současně byly zpřesněny mechanismy chránící majetek společnosti, ať již při rozdělování vlastních zdrojů nebo ve formě žaloby na doplnění pasiv. V souhrnu tak zákon přispěl k lepší srozumitelnosti a použitelnosti korporační úpravy v běžné podnikatelské praxi.

Pozitivně lze hodnotit také dopady na rejstříkovou a notářskou praxi. Byly odstraněny dřívější nejasnosti a posílena přehlednost zapisovaných údajů. Vyšší transparentnost právnických osob zajistily nové požadavky na zveřejnění údajů o osobách působících ve volených orgánech kapitálových společností. Z pohledu státu a veřejné správy se pak pozitivní účinek projevila zejména vytvořením funkčnějšího mechanismu pro postih neaktivních obchodních korporací a ve zkvalitnění rejstříkových dat, včetně jejich propojení s evropskou platformou BRIS.

Celkově tedy zákon posílil rovnováhu mezi autonomií obchodních korporací, ochranou minoritních společníků a věřitelů a požadavky transparentního a důvěryhodného podnikatelského prostředí, aniž by tuto rovnováhu narušil nadměrnou regulatorní zátěží.

- **vyhodnocení reálných nákladů – obecně**

Skutečné náklady spojené s implementací zákona nepřekročily očekávané náklady uvedené v RIA, neboť byly známy dopředu a vyčísleny už v důvodové zprávě. Jednalo se zejména o náklady spojené s technickým napojením obchodního rejstříku na evropský systém BRIS ve výši 2,61 mil. Kč bez DPH. Dílčí úpravy informačních systémů Českého statistického úřadu

byly jednorázové a financované z vlastního rozpočtu. Fiskální dopady na justici nebyly předpokládány a také se zvýšené náklady v praxi neprojeví.

Pokud jde o soukromý sektor, zákon vyvolal omezené jednorázové náklady spojené se seznámením se s novým právním rámcem, případně s doplněním údajů v obchodním rejstříku (zejména v souvislosti s novým pravidlem zákazu řetězení právnických osob ve volených orgánech právnických osob, popřípadě se změnami monistického systému akciových společností). Náklady za zápis údajů do obchodního rejstříku činí 2 000 Kč. Tyto náklady se však týkaly jen určitého okruhu obchodních korporací.

V souhrnu lze konstatovat, že skutečné nákladové dopady zákona byly nízké, převážně jednorázové a v souladu s vyčíslením v RIA. Neobjevily se žádné nezamýšlené náklady. Celkový nákladový dopad lze proto označit jako příznivý, což odpovídá deklarovaným cílům zákona a systematické povaze provedených legislativních zásahů.

- **vyhodnocení reálných přínosů a nákladů – podle jednotlivých cílů**

Podrobnější vyhodnocení dopadů bylo provedeno pro jednotlivé původní cíle, přičemž v některých případech byly podobné cíle spojeny do jednoho hodnoceného celku.

1. *Odstranění nepřesností a nejednoznačností zákonného textu, zvýšení právní jistoty (cíl 1) a odstranění legislativně-technických a terminologických chyb (cíl 10)*

Naplnění tohoto cíle nelze v oblasti soukromého práva přesvědčivě poměřovat počtem soudních sporů, neboť frekvence soudních řízení je ovlivněna celou řadou dalších faktorů, zejména ekonomickým prostředím, strukturou podnikatelských vztahů, procesní strategií účastníků nebo časovým odstupem mezi vznikem právního problému a jeho soudním projednáním. Významnější je proto kvalitativní rovina, tedy zda se zákon promítl do aplikační praxe způsobem, který přispěl ke zpřesnění interpretačních pravidel a k odstranění dřívějších pochybností.

Z dosavadní rozhodovací praxe soudů plyne, že zákon byl soudy zřetelně reflektován. Judikatura přitom neukazuje pouze mechanickou aplikaci nového textu zákona, ale spíše jeho postupné začleňování do ustálených principů korporálního práva. V případě smlouvy o výkonu funkce potvrzuje judikatura kontinuitu dřívějších závěrů, které zákon dále vyjasnil v textu zákona o obchodních korporacích. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 24. února 2026, sp. zn. 27 Cdo 1069/2025, potvrdil, že schválení smlouvy o výkonu funkce člena voleného orgánu nejvyšším orgánem je předpokladem nároku na odměnu za výkon funkce, pokud člen voleného orgánu nevyvinul dostatečnou snahu, aby byla smlouva o výkonu funkce nejvyšším orgánem schválena. Kontinuita soudního rozhodování svědčí o tom, že zákon nevyvolal v této oblasti interpretační rozkol, ale byl soudy absorbován do existujícího a stabilního judikatorního rámce.

Podobné závěry jsou replikovány i v odborné literatuře, která se zabývá dopady zákona. Autoři komentující zákon poukazují zejména na to, že odstranil některé terminologické a systematické nejasnosti, snížil administrativní zátěž v dílčích oblastech, posílil právní jistotu u vybraných institutů a v některých otázkách nabídl logičtější a praktičtější řešení odpovídající potřebám podnikatelského prostředí.⁴

⁴ Viz např. HAVEL, Bohumil; LASÁK, Jan; PIHERA, Vlastimil; ŠTENGLOVÁ, Ivana; GRIVNA, Tomáš et al. *Corporate governance na pomezí zákona a soft law*. Právní monografie. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-557-3.

Celkově lze uzavřít, že judikatura i odborná literatura po přijetí přezkoumávaného předpisu podporuje závěr o kvalitativním naplňování cíle odstranit nepřesnosti a nejednoznačnosti zákonného textu a zvýšit právní jistotu.

2. Snížení nadměrné regulatorní zátěže (cíl 2)

Cíl snížení nadbytečné regulatorní zátěže nelze hodnotit jen podle počtu soudních sporů ani podle jedné agregované statistiky. Povaha změn provedených zákonem spočívala převážně v odstraňování dílčích procedurálních a administrativních povinností, jejichž nákladovost byla vysoká zejména pro menší obchodní korporace, zatímco jejich regulatorní přínos byl omezený. Naplnění cíle je proto třeba posuzovat především podle toho, zda zákon snížil počet formálních kroků, zkrátil dobu potřebnou pro standardní korporační úkony, omezil potřebu externích služeb a zvýšil flexibilitu právních jednání, aniž by tím vznikly významné nové negativní důsledky pro ochranu společníků, věřitelů či třetích osob.

Takový faktický dopad lze u zákona doložit zejména v případě splácení peněžitých vkladů do společnosti s ručením omezeným, neboť se umožnilo splatit peněžitě vklady při souhrnné výši do 20 000 Kč i jiným způsobem. Tím odpadla povinnost splácet i zcela nízké vklady na zvláštní účet u banky, neboť zátěž s tím spojená byla neúměrná chráněnému zájmu.

Další faktický deregulační efekt spočíval ve zrušení povinnosti vyhotovovat zprávu o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku v akciových společnostech. Stejný rozsah informací (zejména podle § 307 ZOK) lze totiž uvádět v jiných finančních výkazech – podle velikosti společnosti, respektive podle povinnosti vyhotovovat výroční zprávu, se tyto informace uvedou buď ve výroční zprávě, anebo v příloze k účetní závěrce. Akciové společnosti tak nemusí vyhotovovat další samostatnou zprávu.

Obdobně je třeba zdůraznit úspory na straně kapitálových společností spojené s jednodušším vypuštěním některých informací ze společenské smlouvy po založení společnosti (srov. § 146 odst. 3 a § 250 odst. 4 ZOK). Před nabytím účinnosti zákona bylo potřeba, aby nejvyšší orgán společnosti (typicky valná hromada na svém zasedání) rozhodl o změně společenské smlouvy a tyto údaje (pro další fungování kapitálové společnosti již nepotřebné) vypustil. Nově může být pravomoc vypustit tyto údaje společenskou smlouvou svěřena do působnosti statutárního orgánu.

Faktický dopad na snížení administrativní zátěže lze spatřovat i v souvisejících změnách upravujících činnost notářů a rejstříkových soudů. V tomto ohledu je potřeba (zvláště v návaznosti na zkušenosti z covidové pandemie) vyzdvihnout zpřesnění úpravy rozhodování orgánů právnických osob mimo zasedání (tzv. rozhodování per rollam). Zpřesnění pravidel, které umožňuje bezpečnější a předvídatelnější využití rozhodování per rollam bez zbytečných procedurálních nejistot, má bezprostřední hospodářský význam. Tento typ rozhodování navíc není využitelný jen v případě krizových situací, ale také v případě obchodních korporací s více společníky nebo územně rozptýlenou vlastnickou strukturou.

Lze tedy uzavřít, že zákon přinesl snížení nadbytečné regulatorní zátěže především tam, kde odstranil nebo zmírnil formální povinnosti bez zjevně odpovídajícího ochranného přínosu, a dále tam, kde zvýšil předvídatelnost a použitelnost korporační úpravy v běžném provozu obchodních korporací.

3. Zvýšení transparentnosti organizačních struktur kapitálových společností a družstev (cíl 3)

Cíl zvýšit transparentnost organizačních struktur kapitálových společností a družstev lze považovat za naplněný především v tom smyslu, že zákon odstranil jednu z nejvýznamnějších systémových netransparentností předchozí právní úpravy. Netransparentnost řídicích struktur obchodních korporací kritizovala také odborná literatura.⁵ Od účinnosti zákona již není možné, aby ve voleném orgánu kapitálové společnosti nebo družstvu působila právnická osoba, aniž by bylo z veřejně dostupných údajů zřejmé, která konkrétní fyzická osoba jejím jménem funkci vykonává.

Zákon požaduje, aby právnická osoba bez zbytečného odkladu zmocnila konkrétní fyzickou osobu, která ji v orgánu zastupuje a která zároveň splňuje zákonné předpoklady pro výkon funkce člena voleného orgánu. Bez zápisu této fyzické osoby není možné právnickou osobu jako člena voleného orgánu do obchodního rejstříku vůbec zapsat. Zvolený právní mechanismus je tak současně fakticky vynucován. S tím souvisela i přechodná ustanovení, podle nichž při nesplnění této povinnosti stávajícími právnickými osobami, které jsou členy voleného orgánu kapitálové společnosti nebo družstva, v určené době došlo k zániku jejich funkce.

Pro ilustraci je k březnu 2026 zapsáno u Městského soudu v Praze 16 811 akciových společností, z nichž 702 má zapsaného zástupce člena statutárního orgánu, který je právnickou osobou.⁶ Nejedná se tedy o marginální problém, který by se týkal pouze zanedbatelného množství akciových společností.

V důsledku přijetí zákona se zlepšila informační hodnota obchodního rejstříku pro společnosti, věřitele, obchodní partnery i orgány veřejné moci. Současně se posílila vymahatelnost odpovědnosti právnických osob, které jsou členy voleného orgánu, resp. je zastupujících fyzických osob. Zákon také přispěl ke zvýšení kvality *corporate governance* eliminací prostoru pro zakrývání skutečných řídicích struktur.

V odborné literatuře se za významný přínos zákona uvádí právě povinnost právnické osoby působící jako člen voleného orgánu kapitálové společnosti nebo družstva určit konkrétní fyzickou osobu, která ji zastupuje, a to, že bez jejího zápisu do obchodního rejstříku nelze právnickou osobu jako člena voleného orgánu zapsat.⁷ Nenastávají tak obtíže ohledně reálného zastupování kapitálové společnosti nebo družstva, o jejíž volený orgán se jedná.⁸

Odborná literatura tak potvrzuje, že nová úprava neměla pouze formální význam, ale posílila transparentnost, přehlednost a odpovědnost osob, které jsou členy volených orgánů obchodních korporací. Vytyčený cíl tak lze považovat za dosažený.

4. Vytvoření funkční, jasné a přehledné úpravy monistického systému (cíl 4)

Cíl vytvořit funkční, jasnou a přehlednou úpravu monistického systému správy akciové společnosti lze považovat za naplněný převážně až zcela, a to již na úrovni samotné konstrukce právní úpravy. Monistický systém byl kritizován jako nekoncepční a v praxi obtížně využitelný, proto zákon přistoupil k jeho podstatnému přepracování. Dřívější nastavení monistického systému totiž kombinovalo prvky monistického a dualistického systému, z čehož plynuly nejasnosti ohledně dělby působnosti mezi správní radu a statutárního ředitele a odpovědnosti za obchodní vedení společnosti. Tyto skutečnosti byly kritizovány i v odborné literatuře.⁹

Zákon zrušil orgán statutárního ředitele, čímž se jediným obligatorně zřizovaným orgánem odpovědným za obchodní vedení společnosti stala správní rada jako statutární orgán

společnosti. Zákon zároveň výslovně upravil pravidla vnitřního fungování a rozhodování správní rady, včetně limitů delegace pravomocí. Výsledkem je právní rámec, který je výrazně zřetelnější než předchozí hybridní úprava, čímž se omezil prostor pro pochybnosti a soudní spory.

V oblasti soukromého práva je stabilita a čitelnost právního uspořádání silným ukazatelem naplnění cíle, protože funkčnost *corporate governance* se neprojevuje jen v soudních sporech, ale zejména v tom, zda lze právní úpravu bez nadměrných interpretačních obtíží používat v běžné korporační praxi.

Primárním způsobem vyhodnocení naplnění vytýčeného cíle je na základě kvalitativních ukazatelů. Před přijetím zákona existovala judikatura, která musela opakovaně řešit nejasnosti vyplývající z hybridní konstrukce monistického systému. Za nejvýznamnější lze považovat stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015 (publikované pod Rc 31/2016). Nejvyšší soud v něm řešil otázku, zda statutárním ředitelem akciové společnosti s monistickým systémem může být i předseda jednočlenné správní rady nebo člen kolektivní správní rady. Samotná potřeba sjednocujícího stanoviska Nejvyššího soudu ukazuje, že dřívější právní úprava nebyla dostatečně jasná.

Po přijetí zákona judikatura již neřeší původní systémovou nejasnost vztahu mezi správní radou a statutárním ředitelem, ale aplikuje novou právní úpravu a řeší její přechodové důsledky. Upozornit lze například na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. února 2022, sp. zn. 27 Cdo 1986/2021, které výslovně vychází z toho, že od 1. 1. 2021 je statutárním orgánem monistické akciové společnosti správní rada a ujednání stanov, podle nichž je statutárním orgánem statutární ředitel, pozbyla k tomuto dni závaznosti.

Rovněž relevantní komentářová literatura, určená pro praxi, kvituje vyjasnění právní úpravy monistického systému.¹⁰

Co se týče kvantitativních dat, nelze hodnotit dopady zákona čistě na základě počtu založených akciových společností s monistickým systémem řízení. Ostatně počet zakládaných akciových společností je v zásadě stabilní.

⁵ PLÍHAL, Tomáš. Časté chyby při podávání návrhů na zápis do veřejných rejstříků právnických a fyzických osob. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 1–2, s. 34–36. Srov: LASÁK, Jan. Komentář k § 154 OZ. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I: Obecná část (§ 1-654): komentář*. Velké komentáře. V Praze: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9, s. 795–801.

⁶ Zdroj dat: *Informační systém veřejných rejstříků*, open data jsou dostupná z: <https://dataor.justice.cz/>.

⁷ Viz např. FLORIÁNOVÁ, Lola. Právnická osoba jako statutární nebo kontrolní orgán kapitálových společností a družstev po velké novele ZOK. *Právní prostor*. 29. 6. 2020.

⁸ HAMPEL, Petr. Komentář k § 25 ZVR. In: HAMPEL, Petr. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-329-6.

⁹ DĚDIČ, Jan a LASÁK, Jan. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (1. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 3, s. 65–71; DĚDIČ, Jan a LASÁK, Jan. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (2. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 4, s. 97–105.

¹⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Komentář k § 456 ZOK. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6, str. 966–967; srov. LASÁK, Jan. Komentář k § 456 ZOK. In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, a kolektiv. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. V Praze: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN 978-80-7598-881-2.

Právní forma	Počet subjektů 2020		Počet subjektů 2021		Počet subjektů 2022		Počet subjektů 2023		Počet subjektů 2024	
	Zápis	Výmaz	Zápis	Výmaz	Zápis	Výmaz	Zápis	Výmaz	Zápis	Výmaz
Akciová společnost ¹¹	958	813	1023	803	930	762	763	811	798	807

Při přípravě návrhu zákona nebylo očekáváno, že by se výrazněji změnil poměr mezi nově zakládanými akciovými společnostmi s monistickým a dualistickým systémem vnitřní správy. Přesto je pro vyhodnocení dopadů zákona určující, že pokud by byla přijatá právní úprava pro praxi nevyhovující nebo by působila výkladové problémy, počet zakládaných monistických akciových společností by klesal. Jak je však vidět z následujících dat, opak je pravdou.

Nově založené akciové společnosti ¹²	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Monistický systém	548	556	645	625	535	577	611
Dualistický systém	428	402	378	305	228	221	236

Podíl nově zakládaných akciových společností s monistickým systémem se ve sledovaném období zvýšil přibližně z 56 % na 72 %, což ukazuje na dlouhodobě rostoucí preferenci tohoto systému vnitřní správy při zakládání nových akciových společností, neboť se celkový počet nově zakládaných akciových společností meziročně příliš nemění. Zatímco v roce 2019 připadalo na jednu nově založenou dualistickou akciovou společnost přibližně 1,28 společnosti monistické, v roce 2025 to již bylo přibližně 2,59 společnosti monistické.

Konečně by na nevhodnost nové právní úpravy mohlo ukazovat, že by existující akciové společnosti s monistickým systémem vnitřní správy ve významné míře měnili svou vnitřní strukturu na akciové společnosti s dualistickým systémem vnitřní správy. Opět je však opak pravdou.

Změna vnitřní struktury	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Z monistického na dualistický systém ¹³	78	119	189	41	38	32	28
Z dualistického na monistický systém ¹⁴	265	188	388	341	374	368	326

Statistika změny vnitřní struktury ukazuje, že ve všech sledovaných letech převažovaly změny z dualistického systému na systém monistický. Za celé sledované období 2019–2025 bylo zaznamenáno 2250 změn vnitřní struktury z dualistického systému na systém monistický oproti 525 změn opačným směrem. Lze tedy shrnout kvantitativní část vyhodnocení dopadů zákona tak, že data za sledované období ukazují, že nejen že jednoznačně dominují nově zakládané akciové společnosti s monistickým systémem oproti těm s dualistickým systémem, ale také že nemalé množství již existujících akciových společností mění svou vnitřní strukturu na monistický systém. Statistiky podporují závěr, že právní úprava nevyvolala v praxi nejistotu, a naopak zavedla funkční model nastavení vnitřní správy akciových společností, což potvrzuje jeho stabilní využívání a postupné posilování.

Celkově lze tedy uzavřít, že zákon naplnil v podstatných rysech cíl vytvořit funkční, jasnou a přehlednou úpravu monistického systému. Odstranil dřívější hybridní konstrukci a zavedl jednoznačnější organizační model. Tím přispěl nejen ke zvýšení právní jistoty v českém prostředí, ale i k větší srozumitelnosti této formy v mezinárodním a komparativním kontextu. Pouze změna vyžadující minimálně tříčlennou správní radu nebyla v Parlamentu ČR přijata, proto v této části nedošlo k naplnění stanoveného cíle.

5. Naplnění smyslu a účelu některých ustanovení a zvýšení právní jistoty (cíle 5) a posílení ochrany práv společníků, zejména menšinových, a ochrany třetích osob (cíle 9)

Cíl posílit ochranu práv společníků, zejména menšinových, a ochranu třetích osob lze hodnotit jako naplněný, přičemž významnou oporu pro tento závěr je následující judikatura, která reflektuje některé změny v právní úpravě. Samozřejmě nelze jednotlivé dílčí cíle judikatorně doložit ve stejné intenzitě u všech typů korporací a ve všech novelizovaných ustanoveních, jedná se tedy spíše o ilustraci u vybraných právních institutů, že novelizovaná úprava představuje soubor nástrojů reálně posilující informační a procesní postavení minoritních společníků a věřitelů, respektive naplňující smysl a účel daných obchodněprávních institutů.

Konkrétně lze poukázat například na úpravu zprávy o vztazích a jejího přezkumu znalcem. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 19. června 2025, sp. zn. 27 Cdo 2745/2024, vychází z ustálené judikatury, avšak současně řeší otázku, která nabyla na významu po přijetí zákona, totiž jaký význam má dodatečné přepracování nebo oprava zprávy o vztazích pro existenci „vážných důvodů“ pro jmenování znalce. Rozhodnutí potvrzuje, že zákon vedl k přesnějšímu vymezení podmínek, za nichž lze zasahovat do vnitřních poměrů obchodní společnosti prostřednictvím soudního přezkumu. Judikatura posílila právní jistotu tím, že odmítla čistě subjektivní či spekulativní přístup ke zpochybňování zprávy o vztazích a zdůraznila požadavek objektivně zjistitelných vad.

Obdobně judikatura dovyjasnila zákonem přijaté změny v oblasti napadání usnesení valné hromady a protestu akcionáře. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 12. září 2024, sp. zn. 27 Cdo 3125/2023, potvrdil, že institut protestu a požadavek jeho předchozího uplatnění zůstává klíčovým prvkem ochrany právní jistoty ve vnitřních poměrech obchodní korporace. Současně přesněji vyložil, co lze považovat za „vážný důvod“ bránící účasti společníka na valné hromadě, a tedy i uplatnění protestu. Tímto způsobem soud přispěl k vyjasnění hranice mezi omluvitelnou překážkou a pouhým subjektivním důvodem, což má bezprostřední význam pro předvídatelnost procesního postupu společníků i stabilitu korporačních rozhodnutí. Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. července 2024, sp. zn. 8 Cmo 134/2024, upevňuje výklad zákonem upřesněných procesních pravidel tím, že připouští doplňování důvodů neplatnosti usnesení valné hromady jen v rozsahu, v němž byly určité a srozumitelné námitky zachyceny již v protestu.

Významné jsou z pohledu ochrany minoritních společníků a věřitelů změny právní úpravy rozdělování zisku a jiných vlastních zdrojů. Vrchní soud v Olomouci v usnesení ze dne 15. července 2025, sp. zn. 8 Cmo 15/2025, deklaroval význam insolvenčních a bilančních

¹¹ Zdroj dat: *Informační systém veřejných rejstříků*, open data jsou dostupná z: <https://dataor.justice.cz/>.

¹² Zdroj dat: *Informační systém veřejných rejstříků*, open data jsou dostupná z: <https://dataor.justice.cz/>.

¹³ Zdroj dat: *Informační systém veřejných rejstříků*, open data jsou dostupná z: <https://dataor.justice.cz/>.

¹⁴ Zdroj dat: *Informační systém veřejných rejstříků*, open data jsou dostupná z: <https://dataor.justice.cz/>.

testů zpřesněných zákonem pro rozdělování jiných vlastních zdrojů (příplatků mimo vlastní kapitál) a ochranu majetkové základny obchodní společnosti a jejích věřitelů.

Judikatura tak podporuje závěr, že zákon nezůstal bez praktických dopadů, naopak se promítl do rozhodovací praxe jako nástroj posílení informační, procesní i majetkové ochrany menšinových společníků a třetích osob.

6. Propojení obchodního rejstříku s evropskými rejstříky (BRIS) (cíl 6)

Cíl propojit obchodní rejstřík s evropským systémem BRIS lze hodnotit jako naplněný v podstatných rysech, neboť zákon vytvořil potřebný právní rámec pro zveřejňování údajů a listin prostřednictvím systému propojení rejstříků.

Do zákona o veřejných rejstřících byla zejména promítnuta úprava, podle níž se u společností s ručením omezeným, akciových společností a závodů či odštěpných závodů zahraničních kapitálových společností mají údaje zapsané v obchodním rejstříku a listiny uložené ve sbírce listin zpřístupňovat i prostřednictvím tohoto evropského systému. Naopak byla upravena i pravidla pro případ, kdy je český obchodní rejstřík příjemcem informací o českých či zahraničních kapitálových společnostech či jejich pobočkách, aby bylo na základě těchto informací možné provádět zápisy do veřejného rejstříku i bez řízení. Tím byla odstraněna dosavadní vnitrostátní uzavřenost rejstříkových údajů a vytvořen předpoklad pro jejich efektivní přeshraniční sdílení.

Z hlediska hodnocení je významné, že zákon v této části nenarazil na známky normativní nefunkčnosti tím, že bylo provedení zajištěno úpravou příslušných systémů a že vytvořené propojení obchodních rejstříků odpovídá původně sledovanému cíli zajistit vyšší interoperabilitu, přesnost a využitelnost rejstříkových dat v evropském prostoru. Přínos této změny se neprojevuje primárně ve vnitrostátní soudní agendě, ale spíše ve zkvalitnění institucionální infrastruktury pro přeshraniční fungování obchodních korporací.

Lze proto uzavřít, že zákon splnil svůj účel zejména tím, že český obchodní rejstřík právně i technicky začlenil do širší evropské informační sítě, což zvyšuje kvalitu evidence a podporuje důvěryhodnost údajů sdílených napříč členskými státy.

7. Zajištění efektivního postihu tzv. neaktivních obchodních korporací (cíl 7)

Cíl zajistit efektivní postih tzv. neaktivních obchodních korporací lze hodnotit jako naplněný, a to s ohledem na nový institut zrušení obchodní korporace bez likvidace upravený v § 105a ZVR. Ten je založen na objektivně zjistitelných podmínkách: obchodní korporace nezaložila účetní závěrku za alespoň dvě po sobě jdoucí účetní období do sbírky listin obchodního rejstříku, výzvu soudu k jejich doplnění se nepodařilo obchodní korporaci doručit do vlastních rukou (náhradní doručení je vyloučeno) a v navazujícím řízení nevyšlo najevo, že má majetek postačující alespoň k úhradě nákladů likvidace. Tato konstrukce odpovídá záměru RIA, která požadovala jednoduchý, soudně aplikovatelný a administrativně zvládnutelný nástroj umožňující odstraňovat z veřejného rejstříku subjekty, jež fakticky nevykonávají činnost, neplní základní zákonné povinnosti a současně jsou nekontaktní.

Počet zrušených obchodních korporací v letech 2021–2024¹⁵

¹⁵ Zdroj dat: přehledy statistických listů, *Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v občanskoprávních věcech podle druhů sporů – počet věcí za příslušné roky 2021–2024*.

Právní forma	Zrušení pro „neaktivnost“ bez likvidace				Výmaz z důvodu neuposlechnutí výzvy soudu s likvidací				Zrušení s likvidací ¹⁶				
	(§ 105a ZVR)				(§ 105 ZVR)								
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	
Společnost s ručením omezeným	Neuplatnilo se				1762	91	311	938	554	8476	10117	10700	10846
Akciová společnost					26	3	7	24	5	273	297	265	273
Evropská společnost					1	0	0	2	0	53	32	44	57
Veřejná obchodní společnost					50	21	8	29	12	94	88	87	81
Komanditní společnost					7	0	0	4	5	10	18	9	20
Družstvo					24	2	2	12	8	134	194	130	118
Evropské hospodářské zájmové sdružení					0	0	0	0	0	0	1	0	2
Evropská družstevní společnost					0	0	0	0	0	2	0	1	0

Význam zákona nespočívá pouze v tom, že vytvořil nový právní institut, ale především v tom, že se tento mechanismus začal reálně používat. Z výše uvedené tabulky vyplývá, že v letech 2021–2024 se rušení obchodních korporací bez likvidace z důvodu neaktivity podle nové úpravy postupně prosadilo v praxi a že postup podle § 105a ZVR dnes tvoří významnou část výmazové agendy a stal se faktickým nástrojem „čištění“ obchodního rejstříku. To je pro hodnocení naplnění cíle zásadní.

Účinnost tohoto cíle se projevovala postupně, nikoli okamžitě. Ustanovení § 105a ZVR upravuje vícefázový proces, včetně doručování výzvy obchodní korporaci, zahájení řízení o zrušení, zápisu této skutečnosti do rejstříku a nejméně roční lhůty před rozhodnutím o zrušení korporace bez likvidace. Tomu odpovídá i charakter dat za první roky po nabytí účinnosti zákona: neexistenci dat za první roky účinnosti zákona je třeba chápat jako důsledek postupného „náběhu“ právní úpravy.

Sekundárně napomáhá nová právní úprava také vynucování povinnosti zakládat účetní závěrky do sbírky listin obchodního rejstříku. Nepředložení účetních závěrek už nevede jen k pořádkovým opatřením nebo náročnějšímu obecnému postupu podle § 104 a 105 ZVR, podle nichž je možné zrušit obchodní korporaci s likvidací, ale při splnění stanovených podmínek lze obchodní korporaci zrušit podle § 105a ZVR bez likvidace. Zároveň nový institut napomohl zvýšit věrohodnost obchodního rejstříku jako veřejného zdroje informací.

Lze tak shrnout, že vytyčeného cíle bylo plně dosaženo. Zákon přinesl použitelný mechanismus pro odstraňování neaktivních obchodních korporací z obchodního rejstříku, které mohou být využívány k protiprávnímu jednání, pomohl zvýšit plnění povinnosti zakládat účetní závěrku do sbírky listin obchodního rejstříku, a přispěl k větší přehlednosti a věrohodnosti veřejného rejstříku.

¹⁶ Tato položka obsahuje ostatní případy zrušení s likvidací, které nejsou zahrnuty v § 105 a 105a ZVR.

8. Správná a úplná transpozice evropských směrnic (cíl 8)

Cíl správné a úplné transpozice evropských směrnic lze hodnotit jako naplněný. Zákon reagoval na identifikované nedostatky v promítnutí unijních požadavků, zejména v oblasti formy společenské smlouvy obchodní korporace, přednostního práva akcionářů při zvyšování základního kapitálu, nabývání majetku od akcionářů v průběhu dvou let od založení společnosti, zařazování bodů na program valné hromady nebo rozdělování zisku.

Za významný negativní indikátor lze považovat i to, že v rámci přezkumu nebylo zjištěno, že by v hodnocené oblasti bylo proti České republice vedeno řízení pro porušení povinnosti podle čl. 258 SFEU z důvodu nesprávné či neúplné transpozice těch směrnic, na jejichž nedostatky RIA upozorňovala. Ačkoli samotná absence takového řízení ještě automaticky neprokazuje bezvadnost transpozice, v kombinaci s přijetím novelizačních opatření představuje relevantní indicii, že zákon přispěl k odstranění dříve identifikovaných rizik nesouladu české právní úpravy obchodních korporací s evropským rámcem.

• jejich předpoklad pro budoucnost

V současné době se neočekává, že by se náklady a přínosy přezkoumávané právní úpravy měly v budoucnu podstatně proměňovat. Náklady spojené s přizpůsobením se požadavkům zákona měly převážně jednorázový charakter a souvisely zejména s implementací propojení veřejných rejstříků skrze BRIS a úpravou vnitřních poměrů u dotčeného okruhu obchodních korporací. Nevykazují znaky soustavných nebo kumulujících se zatížení.

Přínosy zákona mají naopak převážně trvalý a dlouhodobý charakter, neboť vyplývají z nastavení základních pravidel fungování obchodních korporací a podnikatelského prostředí jako takového, zejména v rovině právní jistoty, transparentnosti a předvídatelnosti. Lze proto předpokládat, že pozitivní efekty regulace budou přetrvávat bez nutnosti dalšího pravidelného zásahu zákonodárce, pokud nedojde k zásadní změně systémového rámce soukromého práva nebo evropské regulace. Z tohoto hlediska právní úprava nevykazuje znaky, které by do budoucna signalizovaly nepřiměřené riziko růstu nákladů či eroze dosažených přínosů.

• porovnání předpokládaných a skutečných přínosů a nákladů a jejich odůvodnění

Rozdíl mezi předpokládanými a skutečnými přínosy plyne z již zmíněné redukce množství novelizačních bodů v průběhu projednávání zákona v Parlamentu ČR. Jednalo se zejména o navrhované změny mající za cíl vyjasnění některých institutů nebo jejich změnu tak, aby naplňovala svůj smysl a účel (jednalo se zejména o cíle 1, 5 a 10). Přínosy zákona na podnikatelské prostředí, zejména osobní společnosti, tak mohly být větší, kdyby byly navrhované změny přijaty.

Zásadní rozdíl mezi předpokládanými a skutečnými náklady nebyl identifikován. RIA předpokládala dílčí náklady na straně obchodních korporací v důsledku přizpůsobení se některým požadavkům zákona i náklady na straně státu z důvodu potřebných úprav informačního systému veřejných rejstříků, které se potvrdily. Nelze mít za to, že by byly odhadované náklady zásadně podhodnoceny ani nadhodnoceny.

B. Nezamýšlené důsledky

- aktuální:** Nebyly identifikovány žádné nezamýšlené důsledky zákona.

- **možné budoucí:** V současnou chvíli nejsou předvídány žádné nezamýšlené důsledky zákona do budoucna. Z dostupných zdrojů, zejména z dostupné judikatury nebo odborné literatury, taková rizika nevyplývají.

6. HLEDÁNÍ EFEKTIVNĚJŠÍHO ŘEŠENÍ

S ohledem na vyhodnocení dopadů zákona, podle nichž se podařilo dosáhnout vytyčených cílů, aniž by vyvstaly nezamýšlené důsledky či se objevily nepředvídané náklady, lze mít za to, že zákon představuje efektivní řešení vytyčených problémů. Za naplněné či alespoň částečně naplněné lze považovat zejména odstranění části dřívějších výkladových nejasností, zpřehlednění monistického systému akciové společnosti, posílení transparentnosti při účasti právnických osob ve volených orgánech jiných právnických osob, vytvoření funkčního mechanismu pro postih neaktivních obchodních korporací a promítnutí evropských požadavků, včetně návaznosti na systém BRIS.

Současně však přezkum ukazuje, že ne všechny problémy byly odstraněny beze zbytku. Některé dílčí otázky zůstaly závislé na následném výkladu judikatury a odborné literatury a v některých oblastech lze hovořit spíše o částečném zlepšení než o definitivním odstranění všech aplikačních obtíží. Ačkoli tak není vyloučeno, aby byl v budoucnu připraven a předložen další návrh zákona, který bude sledovat stejné či obdobné cíle (viz výše v rámci pokračující činnosti v dosahování některých sledovaných cílů), nelze případný nový zákon brát jako efektivnější řešení problémů identifikovaných v RIA, spíše jako pokračování naplňování určitých cílů.

Do budoucna je proto vhodné zachovat základní koncepci přijaté regulace, průběžně sledovat její fungování v praxi a případné další změny směřovat spíše k cíleným korekcím než k rozsáhlé systémové přestavbě.

7. VHODNOST NASTAVENÍ PŘEZKUMU

• termíny

Podle RIA měl být přezkum účinnosti zákona proveden 5 až 8 let od nabytí účinnosti zákona, tedy od 1. ledna 2021.

Dobu 5 až 8 let lze považovat za adekvátní z hlediska poznání, jak jsou některé nové instituty obchodního práva, resp. jejich změny aplikovány v praxi. Pokud by některé změny vyvolávaly aplikační problémy, vznikly by v této době nejen kritické odborné články a existovaly by podněty stran laické i odborné veřejnosti na novelizaci problematických aspektů, ale existovaly by zřejmě již první soudní spory v dané oblasti. Také z pohledu sběru některých kvantitativních dat (např. počet zrušených neaktivních společností podle § 105a ZVR) se jedná o dostatečně dlouhou dobu, aby již mohly být dostupné první statistiky o využívání daného institutu.

Z uvedených důvodů lze tedy považovat zvolenou dobu přezkumu účinnosti regulace zákona za adekvátní.

- **indikátory**

Při vypracování RIA byly zvoleny následující indikátory:

1. zhodnocení počtu obchodních korporací, které byly zrušeny podle § 105a ZVR;
2. počet rozhodnutí o diskvalifikaci člena statutárního orgánu podle § 63 ZOK a počet rozhodnutí o uložení povinnosti k doplnění majetkové podstaty obchodní korporace podle § 66 odst. 1 písm. b) ZOK, s ohledem také na výši uložené sankce;
3. počet případů převodu podílu ve veřejné obchodní společnosti;
4. počet případů umožnění založení družstva bez ustavující schůze.

Ačkoli se zvolené indikátory v době vypracování RIA jeví jako logické, z pohledu ex post je nelze hodnotit zcela kladně. Jediným prakticky měřitelným indikátorem je indikátor první, tedy počet zrušených obchodních korporací z důvodu jejich neaktivity podle § 105a ZVR. Jedná se o měřitelný a statisticky doložitelný údaj, na jehož základě lze reálně vyhodnotit využívání nově zavedeného institutu.

Druhý uvedený indikátor, tedy počet rozhodnutí o diskvalifikaci člena statutárního orgánu a počet rozhodnutí (a výše sankce) v případě rozhodnutí o uložení povinnosti k doplnění majetkové podstaty obchodní korporace, je problematický.

Rozhodnutí o uložení povinnosti k doplnění majetkové podstaty obchodní korporace se sice ukládají do sbírky listin obchodního rejstříku, ale vždy pouze v rámci zápisu dané obchodní korporace, jíž se rozhodnutí týká. Technicky přitom není automatizovaně zjistitelné, kolik takových rozhodnutí je ve sbírce listin uloženo. Musely by být procházeny záznamy o všech obchodních korporacích a ručně kontrolováno, zdali je ve sbírce listin takové rozhodnutí založeno. Z uvedeného důvodu je indikátor fakticky neměřitelný.

Rozhodnutí o diskvalifikaci člena statutárního orgánu bylo dříve také zakládáno do sbírky listin stejně jako rozhodnutí o uložení povinnosti k doplnění majetkové podstaty obchodní korporace. Od 1. července 2023 nabyl účinnosti zákon č. 416/2022 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s využíváním digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností a fungováním veřejných rejstříků, který upravil v § 70a a násl. ZOK tzv. evidenci vyloučených osob, do níž se zapisují i rozhodnutí soudu o diskvalifikaci člena statutárního orgánu. Tato data tak s určitým zpožděním zjistitelná jsou. V současnou chvíli je v evidenci vyloučených osob evidováno 7 aktivních překážek spočívajících v rozhodnutí soudu o diskvalifikaci člena voleného orgánu.

Nicméně problematický je samotný indikátor – množství rozhodnutí soudu o diskvalifikaci člena statutárního orgánu neodráží kvalitu vyjasnění právní úpravy diskvalifikace člena statutárního orgánu, kterou zákon přinesl. Nejedná se o nový institut, u kterého by byl počet rozhodnutí jasným indikátorem reálného využívání v praxi, jako je tomu například u rušení obchodních korporací bez likvidace v případě jejich neaktivity podle § 105a ZVR. Proto je potřeba vyhodnocovat změny v úpravě diskvalifikace člena statutárního orgánu spíše na základě kvalitativní než kvantitativní analýzy (viz výše).

Třetí a čtvrtý indikátor nelze hodnotit, neboť od předmětných změn, na které byly indikátory navázány (umožnění převodu podílu ve veřejné obchodní společnosti a založení družstva bez ustavující schůze), bylo v průběhu projednávání zákona v Parlamentu ČR upuštěno.

- **sběr dat**

Jak již bylo uvedeno v rámci popisu způsobu hodnocení dopadů zákona, problémem při vyhodnocení dopadů zákona je jeho soukromoprávní charakter, který ve většině případů

znemožňuje získání kvantitativních dat pro vyhodnocení účinnosti regulace. V části 5 u vyhodnocení dopadů podle jednotlivých cílů byla uvedena všechna relevantní data, jež se podařilo získat k jednotlivým původním cílům. Ve zbytku je potřeba spoléhat na kvalitativní analýzu judikatury, odborné literatury a studium podnětů laické i odborné veřejnosti.

8. PODKLADY

• zdroje dat

Využity byly zejména veřejně dostupné datové zdroje – Informační systém veřejných rejstříků (včetně open-data výstupů dataor.justice.cz) a statistické údaje Ministerstva spravedlnosti týkající se rejstříkových zápisů, výmazů a vývoje počtu obchodních korporací. Tyto zdroje poskytly rámcový přehled o praktickém fungování vybraných institutů po nabytí účinnosti zákona.

Nedílnou součástí přezkumu byla také vybraná judikatura, zejména rozhodnutí Nejvyššího soudu, která ilustrovala interpretaci novelizovaných ustanovení a jejich dopad na právní jistotu, ochranu osob a fungování korporačního práva. Soudní rozhodnutí byla využita jako kvalitativní indikátory účinnosti úpravy zejména tam, kde povaha regulace neumožňuje získat rozsáhlá kvantitativní data.

Data byla dále čerpána z relevantní odborné literatury, zejména komentářů k zákonu o obchodních korporacích, odborných článků reflektujících dopady zákona a publikací věnujících se *corporate governance*, odpovědnosti členů orgánů a nastavení vnitřních pravidel v obchodních korporacích. Odborná literatura plnila funkci doplňkového zdroje, který dokládá aplikační praxi, identifikuje výkladové otázky a zpětně potvrzuje praktické přínosy právní úpravy.

• popis použitých předpokladů a metod

Z důvodů popsanych v části 5 v obecném pojednání o způsobu hodnocení dopadů, zejména s ohledem na soukromoprávní povahu zákona a omezená kvantitativní data, byl zvolen kritický metodologický postup pro vyhodnocení dopadů, který kombinuje více vstupů (provádí tzv. triangulaci):

- dostupná kvantitativní data z veřejných rejstříků,
- obsahovou analýzu dostupné judikatury,
- odbornou literaturu k dopadům jednotlivých institutů,
- odborné posouzení dopadů na základě dosavadní úřední činnosti,
- a analýzu konstrukčních prvků soukromoprávních institutů ve světle cílů zákona.

• konzultace

Konzultace se zástupci odborné veřejnosti za účelem sběru dat probíhají průběžně, a to formou nepravidelného setkávání se v rámci pracovní skupiny pro obchodní právo, v níž jsou zastoupeni zástupci akademické sféry, soudci, advokáti nebo notáři; případně při dalších pracovních setkání bez formální báze.

Podněty jsou také sbírány prostřednictvím odborných publikací, účastí na odborných seminářích a konferencích, a v neposlední řadě i formou vyřizování odborných či laických dotazů či podnětů legislativním odborem Ministerstva spravedlnosti.

9. ZÁVĚR OHLEDNĚ REGULACE

právní předpis (tuzemského původu)

- zachovat
- ~~změnit/změnit jeho prováděcí právní předpisy/nahradit~~
- ~~zrušit~~

Při vyhodnocení zákona se neukázala systémová rizika, která by odůvodňovala závěr o jeho celkové nefunkčnosti nebo o potřebě návratu k předchozí právní úpravě. Naopak lze uzavřít, že zákon v převážné části reagoval na reálně existující aplikační problémy a tyto odstranil, čímž přispěl ke zvýšení právní jistoty, transparentnosti korporátního prostředí a celkovému fungování obchodního práva.

Ačkoli některé dílčí otázky zůstávají i po přijetí zákona interpretačně otevřené (zejména v případě původně navrhovaných změn, od nichž bylo v průběhu projednávání zákona v Parlamentu ČR upuštěno, v malém množství případů vznikly v důsledku přejetí zákona) a jejich řešení je do určité míry závislé na judikatuře a odborné literatuře, nelze mít za to, že je potřeba zákon revidovat. Interpretační otázky by však měly být nadále sledovány a v případě vyhodnocení, že je potřeba legislativně zasáhnout, by měl být připraven nový návrh zákona, který by sledoval stejné či obdobné cíle jako zákon a pokračoval v řešení určitých interpretačních problémů.

10. DALŠÍ PŘEZKUM

Monitorování a vyhodnocování interpretačních problémů v oblasti obchodního práva probíhá průběžně. Sledován je jednak vývoj odborné literatury a judikatury, jednak jsou přijímány a sbírány podněty od odborné i laické veřejnosti. Sledovány jsou i změny unijního obchodního práva, oblast *corporate governance*, pokračující digitalizace a nové digitální nástroje, přeshraniční mobilita obchodních korporací. Vyhodnocováno je také fungování veřejných rejstříků a jejich efektivita.

V současné chvíli nelze stanovit, k jakému datu bude účelné provést další přezkum a zvážit nutnost dalšího legislativního zásahu, protože nelze předvídat, jakým směrem a tempem se budou interpretační nejasnosti v oblasti obchodního práva vyvíjet.